

Förföljda förföljare

Förföljare förföljer de förföljda. Men av förföljda blir förföljare. Och eftersom förföljda blir förföljare blir av förföljare förföljda förföljare. Men av förföljda förföljare blir återigen förföljare [förföljande förföljda förföljare]. Och av förföljande förföljda blir återigen förföljda [förföljda förföljande förföljda]. Det gör förföljare till förföljda. Gör förföljande förföljda till förföljda förföljare. Gör förföljande förföljda förföljare till förföljda förföljande förföljda. Och så vidare i all oändlighet (Helmut Heißenbüttel, Verfolger-Song 1961)¹.

Hur roligt det än låter, är det inte det minsta roligt. En ordlek med blodigt allvar. En ordlek som uttrycker det vansinne vi upplever på det stora världsplanet (Mellanöstern) och på det lilla personliga planet. Och så vidare i oändlighet. Ja, så upplever vi människor det onda. Ibland som offer, ibland som gärningsmän. Vi gör det onda samtidigt som vi lider av det. Det är därför som vi hittar på program och strategier och revolutioner som äntligen ska bryta det ondas makt. Men ger ingen lösning. Kampen mot

¹ Verfolger verfolgen die Verfolgten. Verfolgte aber werden Verfolger. Und weil verfolgte Verfolger werden, werden aus Verfolgten verfolgende Verfolgte und aus Verfolgern verfolgte Verfolger. Aus verfolgten Verfolgern aber werden wiederum Verfolger [verfolgende verfolgte Verfolger]. Und aus verfolgenden Verfolgten werden wiederum Verfolgte [verfolgte verfolgende Verfolgte]. Machen Verfolger Verfolgte. Machen verfolgende Verfolgte verfolgte Verfolger. Machen verfolgende verfolgte Verfolger verfolgte verfolgende Verfolgte. Und so ad infinitum (Helmut Heißenbüttel, Verfolger-Song 1961).

det onda föder något som är ännu värre, tills vi inte längre vet vem som är gärningsman och vem som är offer, när förföljande förföljda förföljare gör förföljda till förföljande förföljda. Vilken slutsats ska vi alltså dra av det här? Att vi måste utradera människan, det ondas hantlangare, för att täppa till ofärdens källa en gång för alla?

Nya testamentet förklarar inte det ondas mysterium. Istället visar det hur vi kan bemöta det. Inte några teoretiska funderingar, som ofta inte får några praktiska konsekvenser utan i stället ett förhållningssätt. Det onda måste få ett slut. Ja! Men kan vi människor åstadkomma det? Vad händer om Gud själv tar sig an den onda cirkel som vi tycks ha fastnat i? Om han själv beger sig in i den för att bryta den inifrån?

Det är just det här som Lukas berättar när han skildrar Jesu frestelse i öknen. Jesus frestas just i det ögonblick då han är "uppfylld av helig ande". Han vet vad han ska göra, vilken mission han ska utföra. Han är Guds älskade son – det fick han höra under dopet. Och nu ska han ägna hela sitt liv åt att vittna om Guds närhet, om Gud som helar och räddar alla som tror på honom. Jesus var trygg i sin kallelse och just då sätts han på prov.

Djävulen visar sig som en inkräktare. Han vill driva in en kil mellan Jesus och Fadern. Lukas kallar frestaren diabolos (διάβολος), den som förtalar, kastar omkull allting och skapar kaos, kort sagt: den som förstör relationer och splittrar det som hör samman. Djävulen vill leda bort Jesus från hans sändning och hans goda ingivelser.

Det är kanske inte förvånande att Jesus frestas i öknen. Där är han helt och hållet hänvisad till sig själv. Inget mänskligt stöd, inga uppmuntrande ord, ingen han kan fly till – utom

till Fadern. Jag föreställer mig att han stundtals också känner sig ensam – som varje människa. Han blev lik oss i allt utom i synd (jfr Hebr 2:17) för att erfara människans villkor inifrån. Och därför lär han också känna frestelsen. Det som bor i människans hjärta: inte bara kärlek och godhet, tro och glädje utan också själviskhet och avund, onda begär och rädsla. Nej, Jesus hyser inte de här känslorna, men han blir påmind om dem när djävulen vill väcka dem till liv i honom. Om vi verkligen tror att Jesus har blivit människa måste han också ha haft friheten att sätta sig i Guds ställe, den första människans fåfänga dröm.

De onda känslorna stiger upp i människans hjärta som ur intet. Habegär, maktbegär och ärelystnad, de kan ta över rodret när som helst. Om de har tagit oss i besittning förlorar vi det mänskliga i oss. För vi vill ju vara mer än människa. Som Adam och Eva vill vi bli Gud. Just i det ögonblick då vi sneglar på att bli något annat än människa förlorar vi det mänskliga i oss. Här ligger orsaken till allt som heter förföljelse. Då blir människan människans varg.

Inför vilka val ställs Jesus i öknen? Vilka alternativ har han? Antingen kan han glömma sig själv och välja Gud eller också kan han glömma Gud och välja sig själv. Jesus väljer Gud. Och det valet kräver motstånd mot frestarens garn. Frestaren vill intala honom att han bara kan vinna om han väljer sig själv: rikedom, makt och ära som berör våra ömma punkter. I grunden rädslan att vi ska förlora vårt liv, att vi inte komma att klara oss materiellt, att vanmakten ska ta över, att vi inte ska få den erkänsla vi behöver. Så snart vi ger efter för dessa rädslor snärjer de in oss. Vi blir fångar och försöker skaffa oss det eftertraktade kosta vad det kosta vill.

Jesus flyr inte undan kampen mot det onda. Öknen är "förspelet" till allt som kommer att ske. Hela hans liv, hans kommande ord och gärningar ända fram till korset och uppståndelsen avgörs i denna stund. Men han kämpar mot det onda på ett helt annat sätt än vi är vana vid. Hans "strategi" är att bestämma sig för Gud. Enbart detta val bryter den onda cirkeln. För han avstår från illusionen att kunna besegra det onda med mänskliga påfund och strategier som bara producerar förföljda förföljare. Enbart mänskliga åtgärder slutar med det ondas seger. Jesu val kommer före försöket att bekämpa det onda på egen hand. Han stiger ut ur det ondas obönhörliga kretslopp som frambringar död och fördärv.

Om vi vågar se tingen i vitögat, tingen sådana de är, ställs vi inför detta val. Här står hela vårt liv på spel. Men vi behöver inte ängslas för den stunden. För Kristus står vid vår sida. Han tog risken att satsa helt och fullt på Gud. Därför fick han uppleva att han räddas undan det onda. Om just detta berättar påskens budskap. I det förbehållslösa beslutet för Gud vinner han ett liv som inte ens den jordiska döden kan förintä. Att vara kristen betyder ingenting annat än att anförtro sig åt Jesu val, ingenting annat än att välja Gud.

Under fastan kan vi gå med Jesus i öknen. Med honom kan vi se på vårt liv och vårt hjärta sådana de är: på deras storhet och bråddjup. Vi ska lägga allt åt sidan som avleder oss från tingens sanna ansikte. De fyrtio dagarna är en sorts sanningsterapi, en valsituation som Ignatius säger. Låt oss som Jesus välja Gud och bryta den onda cirkeln "och så vidare i all oändlighet".

Dominik Terstriep s.j.